

Dr Branislava Knežić
Institut za kriminološka i sociološka
Istraživanja, Beograd

UDK:343.26+343.82
Originalni naučni rad

NESKLAD ZAKONA I MOGUĆNOSTI OSPOSOBLJAVANJA OSUĐENIKA¹

Nesklad između zakonskih odredbi i mogućnosti ostvarenja prava na osposobljavanje (obrazovanje, obuku i rad) čini predmet ovog teksta. Poznato je da zatvorski tretman u većini zapadnih zemalja počiva i na radnim i obrazovnim delatnostima.

Ni kod nas ne vlada oskudica zakona ali mala uposlenost osuđenika i gotovo nepostojanje organizovanih oblika obrazovanja odraslih upućuju na taj raskorak. Uspeh kazne nemoguće je sagledati bez realnih uslova u kojima se ostvaruje. Zatvaranje ne znači samo lišenje slobode nego i ograničavanje drugih ljudskih prava i kada nije neophodno u cilju funkcionisanja zatvora. Uskraćivanje osuđenima prava na obrazovanje i rad otežava i društvene napore za njihovu socijalnu integraciju i život na slobodi.

Ključne reči: osuđenici, Zakon o izvršenju krivičnih sankcija, Evropska zatvorska pravila, obrazovanje, obuka, rad,

Zakonske odredbe: pravo na rad i obrazovanje

Lišenje slobode i svrha zatvorske kazne, s jedne strane i visok broj povratnika i prenatrpani zatvori, s druge strane ukazuje da su efekti zatvorske kazne, ne od juče, dovedeni u pitanje. Postavlja se pitanje da li uslovi u zatvoru i tretman onako kako se provodi mogu ispuniti svrhu kažnjavanja tj. koliko su cilj kažnjavanja i proces koji se dešava tokom izdržavanja kazne usaglašeni? A "Svrha izvršenja kazne zatvora je da osuđeni tokom izvršenja kazne, primenom odgovarajućih programa postupanja, usvoji društveno prihvatljive vrednosti u cilju lakšeg uključivanja u uslove života posle izvršenja kazne kako ubuduće ne bi činio krivično delo" (čl.31. Izmene ZIKS RS).

¹ Tekst je nastao kao rezultat rada na projektu br.47011 koji finansira Ministarstvo prosvete i nauke RS.

Porast kriminaliteta i visok procenat povratnika u svetu, i kod nas, ne uliva nadu niti ohrabruje da se društvo na najbolji način suočava sa datim problemima. Sigurno je da se osuđenik zatvorskom kaznom kažnjava i da represivne mere i loši uslovi u zatvoru ne doprinose smanjenju kriminaliteta. Ono što je uočljivo u navedenom čl. ZIKS-a u odnosu na zakonska rešenja iz prethodnih perioda je nepominjanje resocijalizacije kao svrhe kažnjavanja. Međutim, u pitanju je samo terminološki iskorak jer šta je „...usvoji društveno prihvatljive vrednosti...“ ako nije ono što se u literaturi određuje terminom (re)socijalizacija? Nije nepoznato da normativna akta i stručna literatura obiluje pojmovnom zbrkom u brojnim pokušajima definisanja svrhe izvršenja zatvorske kazne. Insistiranje na preciznosti određenja tih toliko (zlo)upotrebljivanih termina: resocijalizacija, prevaspitanje, reintegracija, readaptacija, popravljavanje, osposobljavanje... ovom prilikom je, možda, manji problem od toga da li je proces u zatvoru upriličen potrebama i mogućnostima ostvarivanja cilja kažnjavanja, kako ga god nazvali?

Od svih službi koje postoje u zatvoru (služba za: tretman -ranije za prevaspitavanje, obezbeđenje, obuku i upošljavanje, zdravstvenu zaštitu i opšte poslove) zavisi ishod i uspešnost zatvorske kazne. Ovom prilikom, ne umanjujući značaj ostalih službi, ukazujemo na ulogu službe za tretman i obuku i upošljavanje: „Služba za tretman primenjuje metode i postupke kojima se na osuđene utiče da ubuduće ne čine krivična dela. Služba za tretman utvrđuje program postupanja prema osuđenom i usklađuje rad ostalih službi i drugih učesnika na njihovom sprovođenju“ (čl.19. IZIKS RS) „Služba za obuku i upošljavanje obučava osuđene za rad, organizuje njihov rad i obavlja poslove određene zakonom, saglasno programom postupanja prema osuđenom“ (čl.17. ZIKS)

Broj² zaposlenih u penalnim ustanovama u 2009. godini bio je 3408 i od toga 6,2% u službi za tretman i 16% u službi za obuku i upošljavanje, za očekivati je da je najveći procenat 57% zaposleno u službi za obezbeđenje. Međutim postavlja se pitanje da li 213 osoba u službi za tretman i 545 u službi za obuku i upošljavanje može na efikasan način osposobljavati osuđena lica za život po izlasku iz zatvora jer to je, ne zaboravimo, svrha izvršenja zatvorske kazne. Ne bez razloga može se posumnjati i u osposobljenost onih koji su zaduženi za osposobljavanje osuđenika, čak i njihov broj u odnosu na ukupan broj zaposlenih u zatvorima govori o tome.

Poznato je da zatvorski tretman u većini zemalja počiva na radnim obavezama i obrazovnim programima³ a Evropska zatvorska pravila⁴

² Podaci su iz godišnjeg izveštaja o radu Uprave za izvršenje krivičnih sankcija za 2009. godinu

³ U okviru Obrazovnog programa Sokrat Evropske unije pokrenuta je šira evropska mreža za obrazovanje u zatvoru kako bi proširila aktivnosti. Pored obrazovanja osuđenika obuka osoblja u zatvoru zahteva posebnu pažnju.

propisuju 13 članova koji se odnose na rad osuđenika, izdvajamo nekoliko: 26.1 „Rad u zatvoru smatra se pozitivnim aspektom zatvorskog režima i nikada se ne sme koristiti kao kazna.“ 26.2 „Zatvorske vlasti moraju nastojati da obezbede dovoljno korisnog posla za zatvorenike“ 26.3 „Koliko god je moguće, rad u zatvoru treba da održava ili poveća sposobnost zatvorenika da zarađuje za život nakon puštanja na slobodu“ i 26.7 „Organizacija i metodi rada u instituciji treba da budu sličniji radu u zajednici kako bi se zatvorenici pripremili za uslove normalnog radnog života“. Evropska pravila posvećena obrazovanju zatvorenika sadrže 7 čl. i izdvajamo 28.1 „Svaki zatvor treba da nastoji da svim zatvorenicima omogući pristup obrazovnim programima koji su što je moguće sveobuhvatniji i koji zadovoljavaju njihove individualne potrebe, istovremeno vodeći računa o njihovim težnjama“, 28.2 „Prioritet imaju zatvorenici koji su nepismeni ili oni koji nemaju osnovno ili vokaciono obrazovanje“ i 28.3 „Posebna pažnja poklanja se obrazovanju mlađih zatvorenika i zatvorenika s posebnim potrebama“.

Ni kod nas nije „suša“ zakonskih propisa u prethodnim, kao i važećem ZIKS-u čl. 86. piše „Rad osuđenog je sastavni deo programa postupanja. Svrha rada je da osuđeni stekne, održi i poveća svoje radne sposobnosti, radne navike i stručna znanja“, a čl. 87 kaže: „Rad osuđenih mora biti svrsishodan i ne sme biti ponižavajući“ U čl. 110 istog zakona stoji: „Osuđeni ima pravo na osnovno i srednje obrazovanje, koje se shodno opštim propisima organizuje u zavod. Zavod organizuje i druge vidove obrazovanja“.

Ni našim zakonskim rešenjima gotovo da se nema šta dodati. Međutim, neophodan je suštinski a ne deklarativni stav društva prema tretmanu u zatvorima. Neosporno je da su prostorni, kadrovski i materijalni uslovi u zatvorima nezadovoljavajući: nedostatak materijalnih sredstava za modernizaciju i pokretanje proizvodnje, nedostaju pojedini profili stručnjaka, jak je uticaj neformalnih grupa u zatvoru, nedovoljna motivisanost osuđenika ali i osoblja za adekvatniju obuku, i gašenje kako formalnih tako i neformalnih oblika obrazovanja. Obrazovanje, obuka, kvalifikacija, prekvalifikacija i rad imaju, bar zakonsku, posebnu ulogu u tretmanu izvršenja krivičnih sankcija jer pružaju okvir osposobljavanja za uspešnu integraciju u društvo i život na slobodi.

⁴ Preporuka Rec (2006)2 Komiteta ministara država članica u vezi sa evropskim zatvorskim pravilima koju je usvojio Komitet ministara 11.januara 2006 na 952 sednici zamenika ministara.

Mogućnosti ostvarenja prava na rad i obrazovanje

Podaci⁵ za 2009. godinu govore da je ukupan broj lica lišenih slobode bio 10795 od toga 7463 osuđenih : 7223 muškaraca i 240 žena. Visoka stopa povratništva i gotovo polovina registrovanih narkomana među licima lišenih slobode je zabrinjavajući podatak kada je u pitanju ishod zatvorske kazne. Među osuđenim licima 2,8% je potpuno nepismenih i 15,2 s nedovršenom OŠ (veliko pitanje koliko je i među njima nepismenih) a 26,5 ih ima osnovnu školu koji bi se u savremenom svetu svrstali u funkcionalno nepismene. Po uzrastu osuđenih lica primljenih u 2009. godini najviše ih je u kategoriji od 27 do 40 godina (43,7%) zatim od 21 do 27 (24,8%. Obrazovna struktura osuđenika gde je 44.5% osuđenika nepismeno, s nepotpunom osnovnom školom i OŠ i 6,6% s nedovršenom srednjom školom, uz starosnu strukturu, ukazuje na potrebu za funkcionalnim osnovnim obrazovanjem odraslih i dokvalifikacijama i prekvalifikacijama.

Neophodno je, imajući u vidu ovakvu strukturu osuđenika, primenjivati drugačije i novije metode rada koje su poznate u nauci koja se bavi obrazovanjem odraslih. Oni koji su učinili krivično delo protiv imovine su na prvom mestu i to teška krađa, krađa, prikrivanje 27,4%, razbojništvo 8,9% , zatim zloupotreba droga 15,7% . Ono što je uočljivo, a što sa aspekta osposobljavanja i popravljavanja, zabrinjava je veliki procenat 62,9% osuđenih lica na kaznu do godinu dana (a među osuđenima je najviši procenat od 20,6 onih koji su osuđeni od 3-6 meseci) i taj procenat raste od 2005 godine kada je iznosio 43%. Od 1 do 5 godina je 31,6%, od 2 do 10 godina ima ih 3,8% a preko 10 godina 1,7% osuđenih lica. Kada se zna da su zatvori prenaseljeni, da se uposlenje osuđenika kreće oko jedne trećine a da je obrazovanje odraslih zamrlo onda se postavlja pitanje svrsishodnosti ovakvih kazni. Pokušaj oživljavanja obrazovanja je pilot projekat Misije OEBS-a u KPZ u Sremskoj Mitrovici od decembra 2006 do decembra 2007 gde je ukupno 104 osobe bilo obuhvaćeno osnovnoškolskim i srednjoškolskim obrazovanjem.

U praksi rad službe za obuku svodi se na svakodnevnu procenu i ocenu zatvorenikovog ponašanja i zalaganja na radu a podaci ukazuju da je jedva trećina osuđenika zaposlena (izuzetak čini zatvor u Padinskoj Skeli) iako je daleko veći broj onih koji ispunjavaju uslove za rad. Ne možemo a da se ne vratimo na čl. 86 ZIKS-a koji ukazuje da je svrha rada ne samo sticanje nego i održavanje i povećanje radnih sposobnosti, navika i stručnih znanja. Kako u navedenim uslovima? Možda, virtuelno. Tehnologija rada je zastarela i mašine su uglavnom amortizovane koje prati i nedostatak materijalnih sredstava za nabavku sirovina i repromaterijala bez čega nema ni proizvodnje. Osuđenici, uglavnom, rade na poljoprivrednom imanju ili u

⁵ Godišnji izveštaj o radu Uprave za izvršenje krivičnih sankcija za 2009. godinu.

metalskoj, drvnoprerađivačkoj i ugostiteljskoj struci. U ženskom zatvoru postoje i krojački poslovi. Zbog opštih prilika i krize u društvu, razumljivo je da društvo ima mnoštvo prioriteta, ali ulaganjem u modernizaciju proizvodnje postigla bi se veća proizvodnja i osuđenici motivisali za različita obučavanja i zanimanja. Nedostatak radnog angažovanja prate i problemi neodgovarajućeg obrazovanja, profesionalnog obučavanja (kursevi, predavanja, tečajevi i sl.). Krajem osamdesetih godina dvadesetog veka, kada se u obrazovanje ipak nešto „ulagalo i polagalo“ iz današnjeg pogleda na tu problematiku izgleda sjajno. Tada je opštim i stručnim obrazovanjem bilo obuhvaćeno oko trećina osuđenika u muškim zatvorima a gotovo polovina ispitanih je izjavila da bi rado učestvovala u različitim kursovima, tečajevima i predavanjima. Žene ni u tom periodu, zbog malog broja, nisu bile obuhvaćene obrazovanjem iako ih je skoro 40% bilo nepismeno (Knežić, B., 2001) Poslednju deceniju –dve formalno obrazovanje gotovo da i ne postoji jer je tek oko 1% osuđenika obuhvaćeno istim, a krajem 2007. u srpskim zatvorima je bilo 3,64% nepismenih i 12,34% s nezavršenom osnovnom školom, 25,16% ih je imalo samo osnovnu školu. (Stevanović, Z.,2010).

Nepostojanje organizovanog obrazovanja uskraćuje se jedan od bitnih faktora osposobljavanja osuđenika za život po isteku kazne. Na ovom mestu potrebno je istaći na opadanje obrazovanosti usled boravka, pogotovo dužeg, u zatvoru. Umesto da se obrazovanjem i obukom osposobe, kvalifikuju, prekvalifikuju ili dokvalifikuju za neki posao i time osnaže za samostalan život, zatvor, bojimo se, da mnogi produbljuje uslove da po izlasku na slobodu nastave sa onim zbog čega su i dospeli u zatvor. Rad i obrazovanje bi trebalo da se zasniva na objektivnim potrebama i mogućnostima osuđenih lica kako bi imao efekta jer prisilni rad i obrazovanje, kao ni bilo koja druga prinuda ne mogu biti uspešni. Kakvo je obrazovanje potrebno tj. koji oblici, na kojim sadržajima i s kojim ciljem i efektima? I podaci kojima raspolažemo o obrazovnoj strukturi osuđenika dovoljno govore da se suočavamo sa problemom:nepismenosti, elementarnim osnovnim obrazovanjem odraslih i visokim procentom nekvalifikovanih. Prema tome obrazovanje u zatvorima bi trebalo usmeriti na elementarno opšte obrazovanje i sticanje osnovnih životnih veština i početnog stepena stručne osposobljenosti neophodne za uspešno uključivanje u rad. Taj nivo obrazovanja, tzv. funkcionalno osnovno obrazovanje odraslih ne bi trebalo da se obavlja po nastavnim planovima i programima redovne osnovne škole kao do sada, razlika je bila samo u trajanju jer odrasli u toku jedne školske godine završavaju dva razreda. Novi oblici rada zahtevali bi nove udžbenike, andragoško-didaktički osposobljene nastavnike i instruktore.

Pošto još nije usvojen novi zakon o osnovnom obrazovanju odraslih iluzorno je očekivati ove promene u zatvoru. One koji imaju neku kvalifikaciju trebalo bi dokvalifikovati ili u zavisnosti od potreba i

moгуćnosti prekvalifikovati. Za tu vrstu obuke potrebno je obučiti one koji rade u službi za obuku i upošljavanje kako bi osavremenili način proizvodnje i tehnologije u zatvorima i uskladili ih sa ustanovama van zatvora. Obuka i uposlenje osuđenika organizuje se u najvećem broju na poljoprivrednim imanjima i u zapuštenim radionicama (metalske, drvnoprerađivačke, krojačke...) u zatvorima ili privredi van zatvora. Neadekvatno stručno osposobljavanje i uposlenje je poseban problem te se većina osuđenih angažuje za fizički rad u poljoprivredi koji, uglavnom, ne odgovara savremenom načinu proizvodnje i od kojeg osuđeni ne mogu ništa naučiti što bi mogli primeniti van zatvora.

Rad službe za tretman svodi se na individualne razgovore a veličina vaspitne grupe je prevelika za iole kvalitetniji rad (ima i do 90 zatvorenika na jednog vaspitača). Nema obrazovanog i osposobljenog kadra za bilo koju drugu vrstu tretmana, i samo osoblje izražava potrebu za tretmanom posebnih kategorija zatvorenika (narkomani, seksualni prestupnici...) koji su u porastu. Male su mogućnosti za obuku a osuđenici koji nemaju nikakvo zanimanje nemaju ni mogućnosti obuke za konkretna zanimanja kao ni za dokvalifikacije i prekvalifikacije. Iako postoji potreba za obrazovanjem nema spremnosti da se pokrene obrazovanje i osposobljavanje. Manjak finansijskih sredstava odražava se i na rekreativne i slobodno-vremenske aktivnosti. (Jelić, M., i dr. 2003) Imamo na umu i one osuđenike koji su "otporni" na bilo kakav tretman ali oni su daleko malobrojniji⁶ od onih koji su, ipak, na različite načine i nivoe otvoreni za resocijalizaciju, ma šta ona značila.

Prenaseljenost zatvora otvara mnoge probleme počev od bezbednosne situacije do adekvatne klasifikacije i tretmana. U ustanovama gde nedostaju prostorni, materijalni i finansijski uslovi i stručni kadrovi, i pored najbolje volje postojećeg osoblja, teško je zamisliti dobro organizovane aktivnosti i sadržaje pomoću kojih bi se osuđenici pripremali za uspešnije snalaženje po izlasku iz zatvora. Osoblje zatvora uz najbolju zainteresovanost i angažovanje, bez pomoći države (pogotovo ministarstva zaduženih za finansije, pravosuđe, obrazovanje, socijalnu zaštitu i rad) ne može rešiti problem obrazovanja i rada u zatvoru i osposobljavanje za „normalan“ život po izdržanoj kazni. Svako ko misli o kvalitetu obrazovanja i rada osuđenika mora biti zabrinut za sprovođenje zakonske odluke o pravima osuđenih na rad i obrazovanje. Put od obrazovanja i obuke do kvalifikacije nije jednostavan ali je očigledno da bez uključivanja u svet rada izostaje jedan od najvažnijih faktora resocijalizacije. Ostaje nada onima koji su posvećeni tim problemima da će se napraviti neki pomak u realizaciji zamišljenog. Čemu onda uopšte obrazovanje i učenje ako ne doprinosi nikakvom razvoju ličnosti i promeni navika, stavova, uverenja, vrednosti?

⁶ Prema istraživanjima na psihopate otpada do 24,5% osuđenika (Stevanović, 2010)

Na kraju

Da li smo nespremni ili nedovoljno zainteresovani da zakonske odredbe realizujemo u praksi? Ili se i dalje veruje da je nadzor, prinuda, zastrašivanje i kontrola ponašanja osuđenika dovoljna i jedino efikasna da „slomi“ osuđenika? Zar osposobljavanju osuđenika, pod kojim podrazumevamo i najrazličitije oblike obrazovanja, obuke i rada, ne bi trebalo pružiti šansu? Bar jedan deo osoba lišenih slobode i izolovanih od spoljnog sveta bi u tim aktivnostima pronašlo utehu u situaciji koju proživljava. I ne samo utehu nego i korisno trošenje vremena kojeg jedino imaju ne pretek. Rad i obrazovanje pri tom moraju biti svrsishodni a ne kao sredstvo dresure kojim se uspostavljaju odnosi moći i hijerarhije. U tom smislu zatvor bi zaslužio epitet *humano* jer bi predstavljao i nešto primerenije čoveku od disciplinovanja i potčinjavanja. Obrazovanje i rad su, još uvek, delatnosti u kojima se uočava raskorak između zakonskih propisa i prakse.

Ne bi bilo brzopleto pretpostaviti da praksa pokazuje da su zakonske odredbe koje se odnose na obrazovanje, pa i na rad, mrtvo slovo na papiru.

Sama ideja obrazovanja kao oblika tretmana osuđenih nikada nije bila lišena sumnjičavosti i otpora, kako onih koji provode tretman tako i onih koji se deklarativno zalažu za pravo pravo i ulogu obrazovanja u osposobljavanju zatvorenika za efikasniju socijalnu integraciju po izlasku iz zatvora. Potvrda tome je realnost u našim zatvorima gde je u proteklih dvadesetak godina obrazovanje „odsutno“ iz zatvora. Ne bismo previše riskirali ako kažemo da obrazovanje onako kako se provodilo, i kad se provodilo, nije moglo predstavljati značajan faktor osposobljavanja za život bez kršenja zakona. A tek kada se ne organizuje? Svaka životna situacija, pa i zatvorska, podrazumeva i učenje odnosno sticanje nekih znanja, veština i iskustava važnih za život. Ako ni jedan deo tog učenja nije organizovan od strane države i profesionalnih institucija onda osuđenima preostaje okruženje samih zatvorenika koje može bitno uticati na sadržaje i ishode učenja i promene ponašanja. Na žalost, ima mnogo razloga za zabrinutost jer osuđenici svoje „obrazovne“ potrebe zadovoljavaju u različitim vidovima neformalnog i informalnog obrazovanja i obučavanja. Izučeni „zanati“ i usavršene veštine mogu ih lako mogu vratiti u zatvor. Kada nedostaje obrazovanje i rad koje je organizovano od strane nadležnih institucija i stručnjaka onda taj prostor ostaje slobodan za iskusne „mentore“ iz osuđeničkih kolektiva.

I ne bez razloga, Petar Kropotkin naziva zatvore *univerzitetima zločina* jer su oni rasadnici nesocijalnih postupaka i često uzrokuju krivična dela u povratu jer se zatvorenici udružuju i bolje pripremaju za buduće kriminalne poduhvate. (Kropotkin, 1978:260-261)

Šta činiti?

- trebalo bi uspostaviti bolju saradnju između pojedinih ministarstava (finansija, pravosuđa, prosvete, kulture, rada i socijalne zaštite) kao i zatvora i lokalne zajednice;
- obnoviti i osavremeniti zastarelu tehnologiju i proizvodnju u cilju veće zapošljivosti i proizvodnje;
- utvrditi obrazovni nivo i radnu sposobnost osuđenika;
- ispitati obrazovne potrebe osuđenika kao i potrebe za određenim zanimanjima u zatvoru i na tržištu rada;
- profesionalno planirati obrazovne aktivnosti, obuku i radne zadatke osuđenika, planove i programe osposobljavanja treba osavremeniti i prilagoditi promenama kako bi bili u skladu s aktuelnim stanjem u praksi;
- neophodno je motivisati osuđenike za uključivanje u obrazovanje i stručno osposobljavanje organizovanjem različitih kampanja i stimulacija;
- stvoriti uslove da se osuđenik u vaspitno-obrazovnoj grupi ne oseti poniženim zbog neznanja;
- razvijati veštine komunikacije i mirnog rešavanja sukoba kao i osećaj za društvene vrednosti koje su kod nas u poslednjih nekoliko dekada poremećene i
- ono što je na kraju i početku, kadrovsku strukturu treba poboljšati i uvećati, treba ih naučiti i obučiti za rad u specifičnoj sredini kao što je zatvor i sa još specifičnijom populacijom kao što su osuđenici.

Očigledno je da problem u zatvorima nije toliko u normativnim rešenjima koliko u realizaciji tj. načinu primene propisanog kao i u pogrešnoj percepciji značaja i uloge: rada, obrazovanja, obuke i sportko-rekreativnih aktivnosti. Znano je da isprazno trošenje vremena, dokolica i dosada, i u boljim uslovima od zatvorskog sivila, dovodi do konflikata, sukoba pa i težih oblika nasilja. Ne smatramo da su obrazovanje i rad svemogući i da mogu ispraviti sve što je „nakrivo nasadeno“ ali od istih treba poći, jer je to najsigurniji način da se osuđenima omogućiti da ovladaju nekom veštinom koja će doprineti da zatvorske deprivacije ne degradiraju ljudsko u čoveku.

Literatura

Jelić, M., i dr. (2003) Kako do evropskih standarda, zatvori u Srbiji, Helsinški odbor za ljudska prava u Srbiji, Helsinške sveske br.17. Beograd.

Kisker, G. W., (1972) The disorganized personality, Mc Graw Hill, New York.

Knežić, B., (2001) Obrazovanje i resocijalizacija – metode merenja, Beograd, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva.

Kropotkin, P., (1978) Zapisi jednog revolucionara, Beograd, NIRO Mladost.

Mrvić-Petrović N., (2007) Kriza zatvora, Beograd, Vojnoizdavački zavod.

Prevenција kriminaliteta u Europskoj uniji, <http://209.85.129.132:policija.hr/mup.hr>.

Stevanović, Z., (2010) Zatvorski sistem i tretman osuđenih lica u Srbiji, doktorska disertacija, Fakultet za specijalnu edukaciju i rehabilitaciju Univerziteta u Beogradu.

Zakon o izvršenju krivičnih sankcija i Izmene zakona o izvršenju krivičnih sankcija, Službeni glasnik RS, br.85/2005 i br.72/2009.

Branislava Knežić, PhD,
Institute of Criminological and Sociological researches,
Belgrade

DISCORDANCE BETWEEN THE LAW AND POSSIBILITIES FOR CONVICTS TRAINING

The subject of this text is the existing discordance between legal regulations and possibilities for realization of right for training (education, training, work). In most western countries prison treatment is based on work and educational activities.

In our country we are not in shortage of the laws but there are little employment of convicts and almost non-existing organized forms of adult education what make the discordance. It is impossible to evaluate the success of punishment if it is not served in appropriate conditions. Imprisonment is not only deprivation of freedom but also limitation of other human rights although that is not necessary for prison functioning. Restriction of convicts right to education and work makes harder social efforts for convicts futur social integration and life in freedom.

Key words: convicts, Law on Execution of Penal Sanctions, European Prison Rules, education, training, work